

Bude nasciturus trestně odpovědný?

eFocus

To tady už dlouho nebylo... Poslanecká sněmovna se brzy bude opět zabývat návrhem na snížení hranice trestní odpovědnosti. Dříve, než vstoupím do diskuse, která se jeví jako nekonečná a kterou ze subjektivního i subjektivistického pohledu může rozohněně vést v podstatě každý, si úvodem troufnu předeslat, že stanovit přesně tuto věkovou hranici exaktní vědeckou metodou podle mého názoru nelze a že jakýkoliv pokus o zobecnění skončí u kazuistiky. Největší chybou je přitom rozhořčená a čerstvými emocemi rozjitřená snaha novelizovat právní úpravu tak, aby to, co se právě nenávratně a beztrestně stalo, bylo napříště trestné.

Babylonský vládce Chammurapi tak měl vlastně výhodu, že jeho zákoník, který mu bohové uložili vydat, aby „vyhubil bezbožníky a zlosyny“, neměl ambici rámcem kazuistiky překročit. Z hlediska hranice trestní odpovědnosti zde nalezneme pouze ustanovení, podle něhož „jestliže dítě udeřilo svého otce, uříznou mu jeho ruku“. Pro srovnání není bez zajímavosti, že otroku, který udeřil do tváře plnoprávného občana, uřízli ucho, mezi osobami stejného společenského postavení se věc řešila finančně.

Nebylo by lepší zůstat u našich patnácti let, tedy hranice, jež se v českém právním řádu ocitla v roce 1950 z prostého důvodu srovnání hranice trestní odpovědnosti s rokem ukončení povinné školní docházky?

Neosvědčila se výrazně a není v právním vědomí vžitá tato hranice?

V našich poměrech si navíc lze s hrůzou představit, že pokud den před druhým čtením přinesou média zprávu o synem udeřeném despotickém otci s rozhořčenými komentáři potencionálních voličů-otců, napadne populistu, že by mu pozapomenutá Chammurapiho norma mohla posloužit za text jeho pozměňovacího návrhu...

Čeho však bude reálně dosaženo snížením hranice?

...

Jedním z argumentů pro snížení hranice je tvrzení, že pachatelé mladší 15 let jsou si často vědomi toho, že se dopouštějí jednání, které by jinak bylo trestné.

Nebude totéž možné říci o dvanáctiletých pachatelích, bude-li hranice snížena na 13 let? Nebudou posílány krást stále mladší a mladší děti?

Kde následně zastavit „salámovou metodu“ prováděné snižování hranice trestní odpovědnosti?

Nedokáže snad devítileté dítě rozpoznat, že by nemělo spolužákovi úmyslně poškodit mobilní telefon za 8 000 Kč?

Neřekl ještě nikdo školáčkovi, že vysvědčení je veřejná listina?

Nemůže desetileté dítě, jedoucí do školy na kole, způsobit vážnou dopravní nehodu, při níž zemře řidič, kterému vjelo na červenou do cesty? Neví již od první třídy, že na červenou má zastavit?

Nechápe osmileté dítě, že se má starat o psa, kterého dostalo k narozeninám?

Ten, kdo by chtěl hranici co nejvíce snížit, by se ostatně mohl dovolávat i archaického římského práva. *Pater familias* měl právo nad životem a smrtí dítěte, ba dokonce „podle starobylého mravu příslušelo otci též právo **novorozené dítě** podle vlastního uvážení **usmrtni** nebo **pohoditi**“ (srov. Heyrovský, Leopold: Dějiny a systém soukromého práva římského. Bratislava, 1927, s. 454).

Argumentovat by se konečně dalo i ve prospěch zavedení trestní odpovědnosti počatého dítěte.

Ví se, že *nasciturus* v posledním období před porodem nejen vnímá impulzy zvenčí, ale formou kopanců a převrácení se v plodové vodě má možnost pokusit se zabránit těhotné ženě v páchání trestné činnosti. Pokud by, jsa třeba navíc sám pod vlivem návykové látky, zfetované pachatelce nepřekazil spáchání vraždy jejího partnera tím, že by jí způsobil nevolnost, mohl by být vinen trestným činem podle § 367 trestního zákoníku. Po zuby ozbrojené policistky v kuklách by na něj potom mohly čekat hned v porodním sále, trestní řád by stačilo doplnit o nové ustanovení, podle něhož by při vazebním zasedání konaném záhy po císařském řezu mohla soudkyně alternativně rozhodnout, zda obviněný bude vzat do vazby nebo do inkubátoru...

Je však snížením hranice trestní odpovědnosti rozšířená kriminalizace všelékem proti kriminalitě mládeže?

...

Dílo O zločinech a trestech (*Dei delitti e delle pene*) italského právního filozofa Cesare Beccarii není pouze abolicionistickou obhajobou zrušení trestu smrti, ale zabývá se i řadou dalších souvisejících otázek.

„Lépe jest zamezovati zločiny, nežli je trestati. To jest hlavní účel každého dobrého zákonodárství, které jest uměním, přiváděti lidi k nejvyššímu stupni štěstí, aneb k nejmenšímu možnému neštěstí...

... Chcete zamezit zločiny? Hleďtež, aby osvěta doprovázela svobodu. Zlo, které pochází z poznání, jest v poměru opačném s jeho rozšířením, dobro jest v poměru přímém. Odvážnému lháři, který jest vždy člověkem nikoli obyčejným, dostává se zbožňování lidu nevědomého a výsměchu vzdělců...

... Konečně nejbezpečnějším, avšak nejtěžším prostředkem zameziti zločiny jest zdokonalené vychování ... předmět, odvažuju se také to říci, který příliš souvisí s vnitřní povahou vlády...“

Přehlédnout dále nelze ani část odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04:

„Ústavní soud si je vědom toho, že s "jistou dávkou zjednodušení" lze zaznamenat v současném trestněpolitickém vývoji na tomto úseku dva již výše naznačené protichůdné trendy. Prvý trend, který je typický pro Velkou Británii a částečně i Skandinávii, kde se po vzoru USA prosazuje neoklasická trestněprávní doktrína, vycházející z indeterminismu vůle jednotlivce a z toho vyplývajícího důsledku - práva společnosti reagovat přísně a nekompromisně na jakákoliv porušení norem trestního práva, bez ohledu na věk, mentální či mravní vyspělost pachatele. Míra odpovědnosti je zde určována mírou závažnosti spáchaných činů, nikoliv specifikou osobnosti

pachatele. Druhý trend, uplatňovaný např. v Rakousku, Švýcarsku, Německu a České republice, vychází naopak mj. z klíčové role věku a s ním úzce souvisejícího stupně dosaženého rozumového a duševního vývoje, do pozadí naopak ustupuje význam konkrétní závažnosti spáchaného deliktu (srov. Válková, Odpovědnost, str. 132).“

Nemohu se tak závěrem ubránit dojmu, že případné snížení hranice trestní odpovědnosti by znamenalo vybočení z dosavadní koncepce české trestní politiky ve vztahu k mladistvým, šlo by o pouhé pro někoho možná *prima vista* líbivé přísné řešení, jehož konkrétní dopady a důsledky praktické aplikace přitom nejsou zcela domyšleny.

Nezapomeňme, že trestněprávní cesta je až *ultima ratio*...

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
advokát, bývalý soudce Ústavního soudu

Názor byl publikován v rámci vydání EPRAVO.CZ Digital - duben 2016.

Nové číslo **EPRAVO.CZ Digital** si můžete stáhnout **ZDARMA na App Store, Google Play a Windows Store**, a to přímo z Vašeho tabletu či chytrého telefonu. Pokud máte již aplikaci staženou, postačí si stáhnout pouze nové vydání. Využít můžete také webový archiv starších čísel na adrese tablet.epravo.cz.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nebezpečný návrh novely zákona aneb Cesta do pekel je dlážděna těmi nejlepšími úmysly. Actio popularis – dobrý sluha, ale špatný pán](#)
- [Třpyt a bída DPP](#)
- [Lesk a bída klouzavého mandátu](#)
- [GDPR pro samostatné advokáty](#)
- [GDPR kontra zásada veřejnosti](#)
- [Proboha, nepohrávejme si s myšlenkou na zrušení Senátu – aneb I každý populismus musí mít svou mez.](#)
- [Proč máme málo soudců-mužů? Není to diskriminace?](#)
- [Zpověď týraného dyslekticko-dysgrafického autisty](#)
- [Právo stále bují aneb Právní život](#)
- [Glejt pro podpantofelníka](#)
- [Léto versus generátor spisů aneb Právní život](#)